

ЗАТВЕРДЖЕНО

Протокол вченої ради НУВГП

«10» 2019 № 8

Голова вченої ради НУВГП

В.С. Мошинський

КОНЦЕПЦІЯ

щодо організації навчання осіб з особливими освітніми
потребами (осіб з інвалідністю) у Національному університеті
водного господарства та природокористування

Ухвалено науково-методичною
радою НУВГП
протокол
від «25» 09.2019 № 5

Введено в дію
наказом ректора НУВГП
«10» 10.2019 № 00559

Рівне 2019

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Приєднавшись до основних міжнародних договорів у сфері прав людини (Декларації ООН про права людини, Конвенцій ООН про права інвалідів, про права дитини), Україна взяла на себе зобов'язання щодо дотримання загальнолюдських прав, зокрема, щодо забезпечення права на освіту осіб з особливими освітніми потребами.

У Законах України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії», «Про соціальні послуги», «Про реабілітацію інвалідів в Україні» регламентовано надання освітніх, медичних, соціальних послуг особам з обмеженими можливостями здоров'я, зокрема, особам з особливими освітніми потребами.

Концепція щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами (осіб з інвалідністю) (далі – Концепція) у Національному університеті водного господарства та природокористування (далі – НУВГП) регламентує порядок підготовки заходів з організації навчання здобувачів вищої освіти за першим (бакалаврським) та другим (магістерським) рівнями вищої освіти, що є особами з особливими освітніми потребами (особами з інвалідністю).

Концепцію розроблено відповідно до вимог міжнародних правових документів та Законів України. Основним міжнародним документом, який гарантує права осіб з інвалідністю, є Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю, яка ратифікована Україною і набрала чинності з 06 березня 2010 року, та зобов'язує держави-учасниці надавати можливість особам з інвалідністю вести незалежний спосіб життя та повною мірою брати участь в усіх аспектах суспільного життя.

Відповідно до статті 24 даної Конвенції держави-учасниці повинні забезпечувати людям з інвалідністю нарівні з іншими ефективний доступ до освіти без дискримінації, на підставі рівних можливостей забезпечувати інклюзивну освіту на всіх рівнях і навчання протягом усього життя.

Відповідно до вимог Закону України «Про освіту» від 2017р., № 2145-VIII зі змінами (п. 3 ст. 3, п. 1 ст. 6) та Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII зі змінами (п.п. 3 п. 3 ст. 32) для реалізації права на вищу освіту особам з особливими освітніми потребами заклади вищої освіти (далі – ЗВО) створюють необхідні умови для здобуття якісної вищої освіти.

Концепція ґрунтується на нормативних документах НУВГП, а саме на Статуті НУВГП, Концепції освітньої діяльності і розвитку Національного університету водного господарства та природокористування, ухваленої Вченою радою НУВГП від 01.07.2015 (протокол № 9) і Положення про організацію освітнього процесу в НУВГП, ухваленого Вченою радою НУВГП від 29.04.2016 (протокол № 4), Концепції практичної підготовки студентів Національного університету водного господарства та природокористування, ухваленої Вченою

радою НУВГП від 03.02.2017 (протокол № 1), Положення про започаткування, розроблення та затвердження освітніх програм в Національному університеті водного господарства та природокористування, ухваленого Вченою радою НУВГП від 15.03.2019 (протокол № 2), Положення про організацію вибору навчальних дисциплін варіативної складової навчальних планів, Положення про форми навчання, форми організації освітнього процесу та види навчальних занять в НУВГП, Положення про атестацію здобувачів вищої освіти та роботу екзаменаційної комісії та на інших документах НУВГП, що регулюють зміст і реалізацію освітнього процесу.

1.1. Метою Концепції є:

– визначення пріоритетів та напрямків розвитку НУВГП у межах реалізації державної політики у сфері освіти в частині забезпечення конституційних прав і державних гарантій особам з особливими освітніми потребами (особам з інвалідністю);

– створення умов щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами в НУВГП через удосконалення форм організації освітнього процесу та соціальної реабілітації таких людей, шляхом упровадження інноваційних технологій, зокрема, інклюзивного навчання;

– формування нової філософії суспільства щодо позитивного ставлення до осіб з інвалідністю.

1.2. Основні терміни Концепції та їх визначення:

Особа з особливими освітніми потребами – це особа з порушеннями психофізичного розвитку (нозології: порушення слуху, зору, мовлення, опорно-рухового апарату), яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту.

Особа з інвалідністю – людина, що має порушення здоров'я зі стійким розладом функцій організму (фізичними вадами), у тому числі з ураженням опорно-рухового апарату, вадами зору і дефектами слуху, що при взаємодії із зовнішнім середовищем може призводити до обмеження її життєдіяльності, внаслідок чого держава зобов'язана створити умови для реалізації нею прав нарівні з іншими громадянами та забезпечити її соціальний захист. Внаслідок чого держава зобов'язана створити умови для реалізації нею прав нарівні з іншими громадянами та забезпечити її доступ до здобуття освіти.

Здобувач освіти з особливими освітніми потребами (здобувач освіти з інвалідністю) – це особа з особливими освітніми потребами, якій не протипоказане навчання за обраною спеціальністю (спеціалізацією) та яка потребує створення спеціальних умов для навчання.

Фізична вада – підтверджена у встановленому порядку (установою медико-соціальної експертизи) тимчасова або постійна вада у розвитку та/або функціонуванні органу (органів) людини чи хронічне соматичне або інфекційне захворювання.

Інклюзивне навчання – система освітніх послуг, гарантованих державою,

що базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників.

Інклюзивне освітнє середовище – сукупність умов, способів і засобів їх реалізації для спільного навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням їхніх потреб та можливостей.

Індивідуальна освітня траєкторія – персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду, ґрунтується на виборі здобувачем освіти видів, форм і темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання.

Викладацька діяльність – діяльність, яка спрямована на формування знань, інших компетентностей, світогляду, розвиток інтелектуальних і творчих здібностей, емоційно-вольових та/або фізичних якостей здобувачів освіти та здобувач освіти з особливими освітніми потребами (лекція, семінар, тренінг, курси, майстер-клас, вебінар тощо), та яка провадиться педагогічним (науково-педагогічним) працівником, самозайнятою особою (крім осіб, яким така форма викладацької діяльності заборонена законом) або іншою фізичною особою на основі відповідного трудового або цивільно-правового договору.

Команда психолого-педагогічного супроводу є організаційно-консультативним органом адміністрації і створюється наказом керівника ЗВО з метою упорядкування та ефективної організації інклюзивного навчання осіб з особливими освітніми потребами.

Супровід навчання осіб з особливими освітніми потребами (осіб з інвалідністю) – це система заходів, що мають забезпечити рівний доступ до навчання, тобто знищити або принаймні мінімізувати проблеми студентів з особливими потребами у навчанні.

Академічна група інклюзивного навчання – академічна група в якій спільно навчаються особи з особливими освітніми потребами разом з особами без інвалідності у рамках єдиного навчального процесу. Академічна група інклюзивного навчання може бути змішаною і складатися з осіб різних нозологічних категорій та осіб без інвалідності.

Розумне пристосування подається як внесення, у разі потреби, необхідних модифікацій та коректив до робочого (навчального) місця, що не призводять до неспіввимірних та невиправданих матеріальних та фінансових витрат.

Універсальний дизайн освіти – це підхід, що забезпечує філософську основу для розробки широкого спектру навчальних продуктів та довідки з урахуванням потреб осіб з особливими освітніми потребами стосовно аспектів навчання (навчального плану, програм, викладання, оцінювання знань, дизайну ЗВО, доступу до бібліотеки, спортивних майданчиків, гуртожитків, веб-сайтів), а також й шляхів реформування публічного управління освітою.

2. ШЛЯХИ ВПРОВАДЖЕННЯ

2.1. Основні завдання реалізації Концепції.

Впровадження інклюзивної моделі навчання у НУВГП з урахуванням потреби суспільства.

Удосконалення нормативно-правового, науково-методичного, фінансово-економічного забезпечення, орієнтованого на впровадження інклюзивного навчання в НУВГП.

Формування інклюзивного освітнього середовища для осіб з особливими освітніми потребами в НУВГП шляхом забезпечення психолого-педагогічного та за потреби медико-соціального супроводу.

Забезпечення доступу до соціального середовища і навчальних приміщень, розроблення та використання спеціального навчально-дидактичного забезпечення.

2.2. Формування інклюзивного освітнього середовища для здобуття здобувачами освіти з особливими освітніми потребами якісної освіти в НУВГП спрямоване на:

- реалізацію індивідуального підходу до процесу навчання відповідно до особливостей і можливостей кожної особи з інвалідністю;
- поширення доступу особам з особливими освітніми потребами до якісної вищої освіти з використанням сучасних інформаційних технологій;
- розширення ресурсних можливостей університету для підвищення якості навчання;
- розумне пристосування навчального обладнання з метою забезпечення можливостей для реалізації особою з особливими освітніми потребами навчальних дій та опанування професійними прийомами при дотриманні її економічних, соціальних і культурних прав;
- формування у студентів університету позитивного ставлення до осіб з інвалідністю.

2.3. Науково-теоретичними принципами інклюзивного навчання осіб з особливими освітніми потребами у НУВГП є:

- вільний вибір видів супроводу навчання;
- диференційований підхід до розроблення індивідуального графіку навчального процесу відповідно до нозології;
- поєднання форм та змісту навчально-виховного процесу з індивідуальними можливостями осіб з особливими освітніми потребами, системної взаємодії всіх елементів навчального простору інклюзивного освітнього середовища;
- застосування інноваційних моделей навчання на основі наукових засад андрагогіки;

- поетапне адаптування осіб з особливими освітніми потребами до навчального процесу;
- системне та послідовне впровадження сучасних технологій (дистанційних, комп'ютерних тощо) оптимізації вищої освіти.

2.4. Забезпечення принципів універсального дизайну:

– рівності та доступності використання, що має гарантувати рівність та доступність інклюзивного освітнього середовища для кожного, шляхом надання однакових засобів для всіх користувачів з метою уникнення уособлення окремих осіб або груп здобувачів освіти з особливими освітніми потребами. Дизайн має бути легким у сприйнятті для осіб з різними фізичними вадами.

Рівноправне використання полягає в архітектурній доступності та безпечності інклюзивного освітнього середовища, коли навчальні матеріали підготовлені таким чином, що можуть бути використані студентами з різними фізичними вадами. Інформаційні веб-ресурси НУВГП повинні бути розроблені таким чином, що інформація має бути доступною для осіб з порушеннями зору та слуху,

– гнучкості використання інклюзивного освітнього середовища має забезпечити наявність широкого переліку індивідуальних налаштувань та відповідати різним потребам, уподобанням та можливостям користувачів. Навчальний процес повинен відповідати широкому спектру індивідуальних можливостей студентів, забезпечувати гнучку методику навчання, викладання та представлення навчального матеріалу;

– забезпечувати притаманну простоту та інтуїтивно зрозуміле використання засобів інклюзивного освітнього середовища. Як використовувати засіб має бути зрозуміло будь-якій особі, незалежно від особистого досвіду, освіти, лінгвістичних навичок, віку, рівня концентрації уваги на цей момент. Навчальні матеріали повинні бути чіткі у використанні незалежно від наявних в них фізичних вад. Лабораторне обладнання та оснащення, що використовується при інклюзивному навчанні, повинно мати чіткі та інтуїтивно зрозумілі елементи управління;

– доступності викладеної інформації, що має сприяти ефективному донесенню до особи з особливими освітніми потребами необхідної інформації, незалежно від її можливостей сприйняття або зовнішніх умов. Забезпечення сприйняття інформації, попри сенсорні можливості студентів з урахуванням різного впливу «сенсорного досвіду» особи з використання кольору, світла, звуків, текстури, а також забезпечення легкого доступу до інформаційно-комунікативних технологій.

Кінцевою метою універсального дизайну інклюзивного освітнього середовища є досягнення ефективності, результативності та економічності залучення всіх осіб з особливими освітніми потребами до навчального процесу.

3. НАПРЯМИ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ (ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ)

Реалізація Концепції передбачає комплексне розв'язання питань, пов'язаних з нормативно-правовим, навчально-методичним, кадровим забезпеченням інклюзивного навчання в НУВГП.

3.1. Прийом на навчання осіб з особливими освітніми потребами, яким не протипоказане навчання за обраною професією, здійснюється з урахуванням прав та гарантій, визначених законодавством України та відповідно до Правил прийому до НУВГП. На етапі вступу на навчання в НУВГП за спеціальними умовами до супроводу осіб з інвалідністю під час складання вступних іспитів (замість зовнішнього незалежного оцінювання) можуть за потреби залучатися співробітники деканатів, психологічної служби, науково-педагогічні працівники кафедр та інші.

На початку навчального року в деканатах та на випускових кафедрах вивчають контингент студентів з особливими освітніми потребами, які зараховані на перший рік навчання, а також отримують інформацію з приймальної комісії НУВГП про наявні порушення функцій та особливі потреби в процесі навчання.

3.2. Академічна група інклюзивного навчання

Керівник підрозділу НУВГП на підставі інформації з приймальної комісії НУВГП, медичної документації, що підтверджує наявність в особи обмежень освітніх можливостей, утворює інклюзивну академічну групу для навчання осіб з особливими освітніми потребами. Інклюзивною вважається група, до якої зараховано одну або більше осіб з особливими освітніми потребами. Створення інклюзивної групи в підрозділі НУВГП та припинення її роботи регулюється наказом (розпорядженням) керівника підрозділу університету.

Формування академічних груп інклюзивного навчання здійснюється згідно з заявою особи з особливими освітніми потребами відповідно до навчального процесу.

Куратором академічної групи інклюзивного навчання є співробітник НУВГП, права і функціональні обов'язки якого визначені окремим посадовим Положенням, що затверджується керівником навчального закладу.

3.3. Організація навчального процесу (теоретичне навчання, підсумковий та семестровий контроль, практична підготовка, випускна атестація студентів та інше), реалізація академічних прав здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами здійснюється та супроводжується відповідно до чинного законодавства, даного Концепції та інших нормативних документів НУВГП, що регламентують навчання студентів в НУВГП.

Навчання осіб з особливими освітніми потребами проводиться відповідно до навчальних планів зі спеціальності (спеціалізації) відповідного

рівня вищої освіти за умови їх адаптації до наявних в НУВГП ресурсів та можливостей.

Освітні послуги надаються особам з особливими освітніми потребами із застосуванням особистісно-орієнтованих методів навчання та з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких осіб.

Студентам з особливими освітніми потребами, які не мають академічної та фінансової (для осіб, які навчаються за договором про підготовку фахівця на умовах повного відшкодування витрат на навчання) може встановлюватись індивідуальний графік навчання згідно п. 2.2. Положення про індивідуальний графік навчання студентів денної форми навчання Національного університету водного господарства та природокористування.

В окремих випадках, з урахуванням індивідуальних характеристик студентів з інвалідністю, можливе їх навчання за індивідуальним графіком, що відповідає вимогам до формування компетентностей та отримання результатів навчальної діяльності згідно із освітньою програмою зі спеціальності (спеціалізації). Індивідуальний графік навчання затверджується директором ННІ на підставі заяви студента за наявності рекомендацій медичних установ, випускової кафедри та куратора академічної групи.

НУВГП здійснює психолого-педагогічний супровід (додаток 1) шляхом створення команд психолого-педагогічного супроводу за нозологіями інвалідності та відповідних матеріально-технічних умов (додаток 2-4), що передбачені чинним законодавством, для забезпечення навчального процесу здобувачам освіти з особливими освітніми потребами.

3.4. Команда психолого-педагогічного супроводу.

З метою організації інклюзивного навчання осіб з особливими освітніми потребами наказом керівника НУВГП, в межах існуючого штатного розпису, створюється команда психолого-педагогічного супроводу.

Команда психолого-педагогічного супроводу створюється у складі кураторів академічних груп інклюзивного навчання, завідувачів кафедр, викладачів, які працюють зі здобувачем (здобувачами) освіти з особливими освітніми потребами безпосередньо, представників адміністрації закладу. За потреби до складу команди психолого-педагогічного супроводу залучаються фахівці з фізичної терапії, медичний працівник закладу освіти, психологи, соціальні педагоги тощо.

Склад команди психолого-педагогічного супроводу затверджується наказом (розпорядженням) керівника підрозділу університету.

Команда психолого-педагогічного супроводу виконує наступні завдання:

- забезпечення психолого-педагогічного супроводу освітнього процесу осіб з особливими освітніми потребами;
- співпраця зі структурними підрозділами (кафедрами) НУВГП щодо організації інклюзивного навчання;
- підготовка педагогічних (науково-педагогічних) працівників НУВГП та соціальних працівників (за наявністю), волонтерів до роботи з особами з

особливими освітніми потребами шляхом проведення консультацій, семінарів, конференцій, тренінгів, круглих столів тощо;

- консультування та надання методичної допомоги педагогічним (науково-педагогічним) працівникам НУВГП, які беруть участь в освітньому процесі осіб з особливими освітніми потребами;

- забезпечення інформаційно-просвітницької діяльності щодо формування позитивного ставлення до осіб з особливими освітніми потребами;

- проведення профорієнтаційної роботи серед випускників закладів загальної середньої освіти та спеціальних навчальних закладів для дітей з особливими освітніми потребами;

- співпраця із закладами соціального захисту населення, громадськими об'єднаннями тощо з метою організації волонтерської роботи, спрямованої на підтримку осіб з особливими освітніми потребами;

- вирішує стратегічні та поточні питання функціонування системи інклюзивного навчання;

- надає адміністрації консультації щодо організації та розвитку системи інклюзивного навчання.

3.5. Психолого-педагогічний супровід навчання осіб з особливими освітніми потребами включає, зокрема:

- навчально-організаційний компонент – допомога в організації освітнього процесу, розроблення та моніторинг виконання навчального плану, організація індивідуальних консультацій тощо;

- психологічний компонент – забезпечення системної психологічної допомоги особам з особливими освітніми потребами під час освітнього процесу, в тому числі їх соціально-психологічної адаптації до освітнього середовища НУВГП;

- соціальний компонент – заходи щодо соціальної та соціально-побутової підтримки осіб з особливими освітніми потребами, у тому числі надання інформації та допомоги при улаштуванні в гуртожиток, отриманні різних видів державної допомоги, а також організації волонтерської служби.

Вирішальна роль у здійсненні інклюзивного навчання та його супроводу в НУВГП відводиться особистості викладача. Успіхи студентів із особливими освітніми потребами залежать від розуміння їхніх потреб, надання кваліфікованої допомоги, доброзичливості, людяності та чуйності викладачів.

Не усі викладачі профільних дисциплін мають достатній рівень дефектологічної і психологічної підготовки, тому технології викладання навчальних дисциплін повинні коригуватись відповідно до особливостей сприймання навчального матеріалу студентами з різними нозологіями інвалідності. З метою забезпечення ефективного навчання осіб з особливими освітніми потребами, допомоги викладачам у викладанні навчального матеріалу в інклюзивних групах в НУВГП команди психолого-педагогічного супроводу відіграють провідну роль.

3.6. Основними напрямками роботи в частині організації психолого-педагогічного супроводу навчання (додаток 1) осіб з особливими освітніми потребами в НУВГП є:

- надання інформації про НУВГП та умови навчання в ньому;
- забезпечення вільного доступу студентів з ураженням опорно-рухового апарату, вадами зору і дефектами слуху до інфраструктури НУВГП (пандуси; звукові маяки, що подають звукові сигнали в якості орієнтира та таблички з написами рельєфно-крапкового шрифту (шрифту Брайля) для сліпих і слабозорих; системи підсилення звуку для слабочуючих; спеціальні меблі для осіб з вадами опорно-рухового апарату тощо);
- надання підтримки студентам, які мають вади зору: в НУВГП повинні бути в наявності технічні і програмні засоби, що забезпечують повноцінне використання комп'ютерних тифлотехнологій (комп'ютерні робочі місця для сліпих і слабозорих студентів, які мають постійне підключення до мережі Інтернет, програми збільшення зображення на екрані монітору, програми екранного доступу та синтезатори мови);
- застосування елементів дистанційного навчання;
- використання освітнього контенту для розширення інформаційного навчального простору та надання студентам з особливими освітніми потребами додаткових методичних матеріалів;
- проведення семінарів, конференцій, тренінгів, круглих столів для викладачів НУВГП з методів навчання осіб з особливими освітніми потребами;
- моніторинг якості навчання осіб з особливими освітніми потребами;
- формування комплексного (технічного, організаційного, педагогічного, психологічного, соціального) супроводу осіб з особливими освітніми потребами.

3.7. Організація навчально-виховного процесу осіб з особливими освітніми потребами в НУВГП передбачає (додаток 2-4):

- створення інклюзивного освітнього середовища та забезпечення психолого-педагогічного супроводу осіб з особливими освітніми потребами, в тому числі безбар'єрного архітектурного середовища для безперешкодного доступу осіб з особливими освітніми потребами до будівель, приміщень, гуртожитків та інфраструктури НУВГП;
- диференційований підхід до оцінки та контролю якості знань, умінь та результатів навчальної діяльності осіб з особливими освітніми потребами;
- забезпечення необхідними навчально-методичними матеріалами та сучасними засобами навчання відповідно до потреб осіб з особливими освітніми потребами згідно з рекомендаціями команди психолого-педагогічного супроводу. В кожному індивідуальному випадку викладачеві дуже важливо чітко уявляти, яким чином такому студенту зручніше сприймати навчальний матеріал;
- застосування в освітньому процесі найбільш прийнятних для осіб з

особливими освітніми потребами методів і способів спілкування, які враховують особливості і максимально компенсують труднощі сприйняття навчального матеріалу такими особами, відповідно до наявних у них сенсорних вад. Конспекти лекцій, вказівки до виконання семінарських, практичних і лабораторних робіт, самостійної та індивідуальної науково-дослідної роботи, тестові завдання мають бути підготовлені у паперовому, аудіо- та електронному форматах;

– застосування у навчальному процесі для слабозорого та незрячого студента ІКТ-технології з використанням таких програмно-апаратних засобів: програми збільшення зображення на екрані монітору, програми екранного доступу та синтезатори мови. Навчально-методичні матеріали подаються переважно в аудіо- та електронному форматах;

– застосування у навчальному процесі під час розкриття змісту навчання для студента, який має порушення слуху, паперового формату, української жестової мови із залученням відповідних фахівців, ІКТ-технології. Навчально-методичні матеріали подаються переважно в паперовому та електронному форматах;

– застосування у навчальному процесі для студента, який має порушення опорно-рухового апарату спеціальних меблів та зручного для такої особи місця розміщення в аудиторії.

4. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ УЧАСНИКІВ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

4.1. Адміністрація закладу вищої освіти забезпечує особам з особливими освітніми потребами:

– різноманітні види комплексного супроводу відповідно до нозологічних показань, зокрема: психолого-андрагогічного, соціального, соціально-середовищного, соціально-культурного, медичного, валеологічного, спортивно-фізкультурного, правового, організаційного, архітектурно-середовищного, матеріально-технічного та інших видів супроводу;

– можливість навчатися за індивідуальним графіком;

– урахування в навчальному процесі стану здоров'я, особливостей психофізичного розвитку, задатків і здібностей та індивідуальних освітніх, медичних, санітарно-гігієнічних, архітектурно-середовищних потреб;

– заміну занять з фізичної культури на заняття з адаптивного фізичного виховання та заходи з фізичного реабілітації;

– сприяння формуванню в студентському та викладацькому колективі толерантного ставлення до осіб з особливими освітніми потребами, розуміння їх проблем, адаптації викладачів та осіб без інвалідності до навчального процесу в інклюзивних групах.

4.2. Особа з особливими освітніми потребами зобов'язана дотримуватись законів, Статуту та правил внутрішнього розпорядку закладу вищої освіти, виконувати графік навчального процесу та вимоги навчального плану.

законів, Статуту та правил внутрішнього розпорядку закладу вищої освіти, виконувати графік навчального процесу та вимоги навчального плану.

4.3 Права учасників інклюзивного навчального процесу визначені відповідно до вимог державних документів за переліком визначеним у розділі I та Статутом закладу вищої освіти.

5. ПРИКІНЦЕВІ КОНЦЕПЦІЇ

5.1. Ця Концепція запроваджується з дати його затвердження.

5.2. Зміни та доповнення до Концепції вносяться наказом ректора по Університету.

Розробили:

Проректор з науково-педагогічної та навчальної роботи

Завідувач навчально-методичного відділу

Завідувач кафедри комп'ютерних наук

В.С. Сорока

Н.С. Ковальчук

Ю.Й. Тулашвілі

Рекомендації психолого-педагогічного супроводу навчання осіб з особливими освітніми потребами (осіб з інвалідністю) за основними типами порушень *

Тип порушення	Психологічна допомога	Педагогічна допомога
<p>Порушення слуху</p>	<ul style="list-style-type: none"> - діагностика індивідуальних особливостей студента (інтереси, можливості); - допомога у процесі адаптації до умов навчання у ЗВО; - проведення тренінгової роботи, щодо накопичення і активізації словника, розвиток мовлення, слухового сприймання; - проведення індивідуальних консультацій (виявлення проблем, труднощів, та допомога у їх подоланні); - навчання всім видам рефлексії тощо. 	<ul style="list-style-type: none"> - використання дактильно-жестової мови (присутність в аудиторії сурдоперекладача), можливість читання з губ; - використання технічних засобів у навчанні: <ul style="list-style-type: none"> • обладнані аудиторії звукопідсилюючою апаратурою колективного користування стаціонарного типу з індивідуальним регулюванням підсилення для кожного студента на кожне вухо; • включення мікрофонів для педагогів та студентів; • наявність у кожного студента і педагога екрану, що дозволяє розвивати сприйняття мови тільки на слух; • наявність фонотеки із записом різноманітного мовного матеріалу; • широке використання статичних екранних посібників, навчальних фільмів, графопроекторів; - використання прийомів розбірливої артикуляції, подачі матеріалу «обличчям до обличчя», уповільнення темпу лекції тощо; - забезпечення студентів підручниками, конспектами лекцій та іншими друкованими матеріалами

<p>Порушення зору</p>	<ul style="list-style-type: none"> - проведення тренінгів щодо профілактики невпевненості, пасивності, схильності до самоізоляції, дратливості, страху перед невідомим простором; - консультації, спрямовані на формування навичок встановлення контактів зі зрячими студентами та навичок самопрезентації тощо. - організація допомоги (супроводжувача/ волонтера) щодо пересування незрячих студентів у навчальному закладі; 	<ul style="list-style-type: none"> - застосування акустичних та дотикововізуальних допоміжних засобів; - побудова навчальної діяльності на активізації діяльності збережених аналізаторів: слухового, рухового, тактильного; - подання інформації (тексти лекцій, підручники, малюнки, графіки, таблиці тощо) в альтернативному форматі (в озвученому вигляді); - забезпечення роздатковим матеріалом, надрукованим великим шрифтом та тифлоілюстраціями; - широке використання комп'ютерних технологій: виконання письмових завдань (у електронному вигляді), дистанційне навчання, пошук інформації в Інтернеті за допомогою синтезатора мови (на слух); - дозволити студентам здійснювати аудіозапис лекцій; - формування медіатеки тощо
<p>Порушення мовлення</p>	<ul style="list-style-type: none"> - групові тренінги щодо подолання мовленнєвого негативізму, замкненості, агресії, підвищення заниженої самооцінки; - створення доброзичливої навчальної атмосфери (ситуація успіху). 	<ul style="list-style-type: none"> - використання індивідуального підходу у навчанні; - сприяння розвитку комунікативних здібностей студентів з порушеннями мовлення, - залучати до групової роботи шляхом застосування активних методів навчання; - практикувати приймати відповіді студентів у письмовій формі.

<p>Порушення опорно-рухового апарату</p>	<ul style="list-style-type: none"> - застосування групової психотерапії, психогімнастики, бібліотерапії; - проведення тренінгів з подолання психологічної пасивності, дефіциту спілкування. 	<ul style="list-style-type: none"> - організація технічного простору у ЗВО студентам-візочникам; - організація постійної допомоги (супроводжувача/ волонтера) для пересування в межах ЗВО; - застосування комп'ютерних засобів навчання, зокрема для самостійної роботи, виконання практичних завдань та складання іспитів на комп'ютері; - забезпечення студентів підручниками, конспектами лекцій, іншими електронними та друкованими матеріалами; - використання привабливих, емоційносприятливих інтерактивних форм та засобів роботи з урахуванням індивідуальних особливостей студентів.
--	---	---

*За джерелом: Єрмоєнко Ольга. Психолого-педагогічний супровід студентів з особливими потребами у вищих навчальних закладах. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 15, 2016. С. 313-320. URL: <http://dspu.edu.ua/hsci/wp-content/uploads/2017/11/015-39.pdf>.

Рекомендації з організації спеціалізованого технічного супроводу навчання.
Адаптивні технічні засоби для супроводу навчання студентів з вадами зору **

Супровід	Технічний засіб	Призначення адаптивного засобу
Супровід сліпих студентів:		
Аудиторне технічне забезпечення індивідуального користування	Диктофон	Запис аудиторних занять для самостійного прослуховування
Аудиторне технічне забезпечення колективного користування	Встановлення на партах розеток	Для підключення електричного обладнання
Технічне забезпечення позааудиторної самостійної роботи	Персональний комп'ютер, обладнаний звуковою картою	Сприйняття та опрацювання інформації, представленої в електронному вигляді;
	Програма мовного доступу "Jaws for Windows"	Програма синтезу мови для озвучення інформації з екрану монітора
	Навушники	Забезпечення ізоляваності під час роботи з синтезатором мови
	Колонки	Для навчання студентів роботі з синтезатором мови
	Модем + Інтернет-зв'язок	Робота в Інтернет, дистанційне навчання
	Сканер планшетний	Переведення плоскодруканих текстів в електронний формат
	Принтер	Для видруку результатів роботи студента (рефератів, курсових та дипломних робіт тощо) для викладача
	Музичний центр	Запис та прослуховування навчальних матеріалів на аудіо-носіях
Супровід слабозорих студентів:		
Аудиторне технічне забезпечення індивідуального користування	Диктофон	Запис аудиторних занять для самостійного прослуховування
	Лупи	Набір оптичних луп для читання текстів та розгляду малюнків, схем
	Зошити з контрастною розліновкою	Для полегшення конспектування навчального матеріалу

Аудиторне технічне забезпечення колективного користування	Роздатковий матеріал та контрольні картки збільшеного формату	Для полегшення сприйняття лекційних матеріалів та контрольних завдань
	Додаткове освітлення робочого місця	-
	Встановлення на партах розеток	Для підключення електричного обладнання
	Розташування перших парт для слабозорих студентів на відстані не більше 2м від дошки	Для забезпечення доступності записів на дошці
	Графопроектор	Для збільшення ілюстративного матеріалу
	Відеопроєктор	Для показу відеоматеріалів
Технічне забезпечення позааудиторної самостійної роботи	Телевізійний збільшувачий пристрій (магніфайер)	Читання текстів, розгляд ілюстрацій у збільшеному форматі
	Відеолупа	- ” -
	Персональний комп'ютер	Сприйняття та опрацювання інформації, представленої в електронному вигляді
	Навушники	Забезпечення ізоляваності під час роботи
	Модем + Інтернет-зв'язок	Робота в Інтернет, дистанційне навчання
	Сканер планшетний	Переведення плоскодруканих текстів в електронний формат
	Принтер	Для видруку результатів роботи студента (рефератів, курсових та дипломних робіт тощо) для викладача
	Копіювальний апарат	Виготовлення копій збільшеного формату
	Багатофункціональний пристрій (принтер, копій, сканер, факс)	Сканування, виведення та розмноження копій необхідного формату
Музичний центр	Запис та прослуховування навчальних матеріалів на аудіо-носіях	

**За джерелом: Таланчук П. М., Кольченко К. О., Нікуліна Г. Ф. Супровід навчання студентів з особливими потребами в інтегрованому освітньому середовищі: навч./метод. посіб. - К. : Соцінформ, 2004. - 128 с.

Рекомендації з організації спеціалізованого технічного супроводу навчання.
Адаптивні технічні засоби для супроводу навчання студентів з вадами слуху **

Супровід	Технічний засіб	Призначення адаптивного засобу
Аудиторне технічне забезпечення колективного користування	Розташування перших парт на відстані не більше 2-3 м від сурдоперекладача та викладача	Для полегшення сприйняття артикуляції та жестової мови
	Встановлення на партах розеток	Для підключення електричного обладнання
	Розташування системи дзеркал на дошці	Для сприймання артикуляції викладача під час записування на дошці
	Друковані завдання, контрольні питання, картки, таблиці тощо	Для полегшення та економії часу на сприйняття студентами суті завдань
Технічне забезпечення позааудиторної самостійної роботи	Персональний комп'ютер	Самостійне опрацювання інформації та навчальних матеріалів, представлених в електронному вигляді;
	Модем + Інтернет-зв'язок	Робота в Інтернеті, дистанційне навчання
	Сканер	Переведення плоскодрукованих текстів та ілюстрацій в електронний вигляд
	Принтер	Видрук навчальних матеріалів
	Копіювальний апарат	Тиражування навчальних матеріалів, ілюстрацій, конспектів тощо
	Медіатека	Альтернативна бібліотека адаптованих навчальних матеріалів

**За джерелом: Таланчук П. М., Кольченко К. О., Нікуліна Г. Ф. Супровід навчання студентів з особливими потребами в інтегрованому освітньому середовищі: навч./метод. посіб. - К. : Соцінформ, 2004. - 128 с.

Рекомендації з організації спеціалізованого технічного супроводу навчання.
Забезпечення безбар'єрності освітнього середовища для студентів з вадами опорно-рухового апарату, які пересуваються на милицях чи візках

Територія	Умови безбар'єрності
<i>Зовнішній простір</i>	
Під'їзді шляхи та входи-виходи	<ul style="list-style-type: none"> - Наявність майданчика перед будівлею для вільного пересування та маневрування інвалідних візків. - Спеціально обладнаний вхід до приміщення: наявність пандуса, поручнів, козирка над пандусом (на випадок несприятливих погодних умов).
Автостоянка для автомобілів, керованих інвалідами	<ul style="list-style-type: none"> - Ширина місця для паркування одного автомобіля не менше 3,5 м.
<i>Внутрішній простір</i>	
Аудиторії	<ul style="list-style-type: none"> - Місця за першими рядами парт без стільців, призначені для під'їзду візка. - Наявність вільної зони між рядами для під'їзду інвалідного візка. - Наявність на партах панелей для підключення електричного обладнання.
Бібліотека	<ul style="list-style-type: none"> - Спеціальна конструкція стелажів в читальних залах, що дає змогу самостійного вибору літератури студентам-візочникам. - Наявність вільної зони, необхідної для маневрування інвалідного візка. - Наявність на столах панелей для підключення електричного обладнання.
Ліфти та підйомники	<ul style="list-style-type: none"> - Дотримання належних габаритів кабіни та ширини дверного отвору (не менше 80 см). - Підйомник у місцях перепаду рівнів висоти. - Наявність вільної зони перед кабіною, необхідної для маневрування інвалідного візка.
Коридори	<ul style="list-style-type: none"> - Ширина коридору не менше 140 см для проїзду візка, не менше 70 см – для пересування з палицею. - Достатня ширина дверних отворів (не менше 80 см). - Відсутність порогів.
Приміщення санітарно-гігієнічного призначення (туалети)	<ul style="list-style-type: none"> - Достатня ширина дверних отворів (не менше 80 см). - Відсутність порогів. - Наявність вертикальних та горизонтальних поручнів. - Достатня площа для маневрування візка. - Розташування вимикачів світла на зручній висоті (не вище 1 м).

**За джерелом: Таланчук П. М., Кольченко К. О., Нікуліна Г. Ф. Супровід навчання студентів з особливими потребами в інтегрованому освітньому середовищі: навч./метод. посіб. - К. : Соцінформ, 2004. - 128 с.